

Тернопільська обласна рада
Управління Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра історії та методики навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до спеціальності (з елементами пропедевтичної практики)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

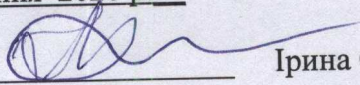
Робоча програма з курсу «Вступ до спеціальності (з елементами пропедевтичної практики)»
для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія)

Розробник: Скакальська І.Б., д. і. н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 1 від. “28” серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Ірина Скакальська

1. Вступ

Анотація.

Курс «Вступ до спеціальності (з елементами пропедевтичної практики)» розділений на два змістових модулі, базується на проблемному принципі викладання навчального матеріалу, передбачає ознайомлення з роботою вчителя історії ЗЗСО. Освітній компонент посідає важливе місце в загальній структурно-логічній схемі підготовки кваліфікованих вчителів історії.

Ключові слова: вчитель, історія, історична освіта, школа, урок.

Згідно з освітньо-професійною програмою бакалавра у результаті вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності (з елементами пропедевтичної практики)» студенти повинні оволодіти наступними компетентностями:

інтегральна: здатність розв'язувати в професійній педагогічній діяльності в галузі середньої освіти або в процесі навчання складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальними:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 10. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фаховими:

ФК 1. Здатність до аналізу, співставлення, порівняння педагогічних явищ, формування сучасного педагогічного мислення щодо входження системи вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти.

ФК 3. Здатність усвідомлювати високе соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вчителя історії.

ФК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

ФК 15. Здатність використовувати знання для самостійного оволодіння новими знаннями, критичної оцінки набутого досвіду.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Розуміти контекст, причини та наслідки історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 6. Бачити способи розв'язання творчих, проблемних завдань та принципи поєднання науково-предметних і дидактичних знань.

ПРН 9. Користуватися науковою літературою, електронними довідковими виданнями, аналізувати матеріал академічних підручників та навчальних посібників.

ПРН 13. Використовувати комп'ютерні та Інтернет-ресурси і методи для переробки історичних або споріднених даних.

ПРН 14. Діяти в межах етики професійних взаємин.

ПРН 17. Застосовувати знання української мови за професійним спрямуванням на практиці.

ПРН 21. Здатність до самостійного навчання упродовж життя, розвиток мотивів самоактуалізації у сфері професійної діяльності, уміння застосовувати творчі здібності, які характеризують готовність до створення принципово нових ідей.

Курс «Вступ до спеціальності» (з елементами пропедевтичної практики) складається з основ історичної науки, майбутньої професійної діяльності вчителя історії. Структура семінарських занять відображає загальну побудову курсу та відповідає їй.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 освіта 014 Середня освіта (Історія) Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		I	I
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,5		Лекції	
		16	4
		Семінарські	
		18	4
		Лабораторні	
	-		
	Самостійна робота		
56	82		
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 38% до 62 %

для заочної форми навчання – 8,9 % до 91 %

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу окреслити особливості історичної науки та показати систему підготовки істориків у педагогічних вишах та сформувані компетенції для майбутньої професійної діяльності.

Завдання:

- формування уявлення про майбутню професійну діяльність;
- аналіз системи організації освітнього процесу у закладі вищої освіти;
- ознайомлення з основними формами організації навчання, особливостями самостійної роботи студента;
- формування і розвиток навички самоорганізації навчальної діяльності студента у закладі вищої освіти;
- вивчення та аналіз характеру професійної діяльності вчителя історії.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Мистецтво бути вчителем історії

Як оволодіти мистецтвом вчителя історії? Хто для кого та навіщо пише історію. Значення терміну «історія». Хто такі професійні історики?

Відображення історичних подій в "Іліаді" і "Одіссеї", в "Історії" Геродота. Поява історіографії. Принципи поділу історичної науки (структурний, просторово-географічний, хронологічний). Суспільна роль історії.

Педагогічна майстерність вчителя історії. Мета і завдання історичної освіти в школі. Провідні принципи історичної освіти.

Тема 2. Вища історична освіта в Україні.

Роль історичної освіти в опануванні історичними знаннями. Галузі пізнання історії та історичної науки (археологія, етнологія, антропологія, історичне краєзнавство, політична історія, економічна історія, культурологія). Вивчення історії в школах, закладах вищої освіти України в різні періоди. ЗВО України з історичними факультетами. Наукові установи історичного профілю. Інститут історії НА України. Український Інститут національної пам'яті.

Організаційні основи і структура ЗВО. Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія). Сучасні курси історії в школі.

Тема 3. Особливості підготовки сучасного вчителя історії

Основні форми організації освітнього процесу у виші. Лекції, семінари, практичні заняття, семінари, спецкурси, факультативи. Консультації та колоквиуми. Елементи дистанційної освіти.

Педагогічна практика як форма самостійної роботи студента, її види. Програма практичної діяльності студентів у процесі навчання. Мета і завдання педагогічної практики.

Науково-дослідна робота студентів вищих педагогічних закладів освіти (проблемні групи, предметно-тематичні тижні, курсові та бакалаврські дослідження, виступ на конференції).

Організація самостійної роботи студентів та її значення. Структура самостійної роботи. Методи та засоби самоосвіти. Наукова організація праці студента.

Система контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Міжсесійний і підсумковий контроль. Підсумкова атестація студентів. Навчальна праця під час екзаменаційної сесії. Критерії і норми оцінювання. Поняття культури розумової праці студента.

Практичне ознайомлення з роботою закладу загальної середньої освіти. Урок-екскурсія.

Тема 4. Інформаційна культура вчителя історії. Історичні джерела та їх науковий аналіз

Роль історичних джерел в дослідженні минулого. Сліди минулого в сучасному (знаряддя праці, будівлі, зразки мистецтва, зброя, одяг, писемні пам'ятки та ін.).

Класифікація історичних джерел за трьома принципами (просторово-географічним, структурним і хронологічним).

Зміст джерел, їх походження, форма, практичне значення. Класифікація джерел за видами: писемні, речові, етнографічні, усні (фольклорні), лінгвістичні, зображувальні). Відповідність виду документів потребам дослідження. Рівень достовірності джерел.

Етнографічні матеріали (дані про побут, звичаї, обряди, свята, релігійні вірування). Усна народна творчість (фольклор, перекази, замовляння, пісні, казки, билини, прислів'я). Лінгвістичні пам'ятки (мова різних епох, діалекти, імена, усна мова і писемна). Зображувальні джерела. Необхідність врахування поглядів автора документа.

Поняття «історичний факт» як реальна подія минулого і як науково-історичний факт (його відображення в історичній літературі). Інтерпретація історичного факту. Неупередженість підбору фактів.

Тема 5. Робота з історичною літературою як основа у підготовці вчителя історії

Принципи відбору джерел в історичній праці. Вимога неупередженості автора. Підстави для гіпотези, припущення автора в історичному дослідженні. Мова викладу матеріалу. Переконливість наукового мислення. Науковість і популярність. Роль і місце суб'єктивного моменту. «Історична правда» і «об'єктивна істина».

Види видань історичної літератури. Підручник, монографія, наукова стаття, публікації історичних джерел, рецензія, автореферат дисертації.

Наукова періодика. Наукові, навчально-методичні, громадсько-політичні, науково-популярні журнали.

Змістовий модуль 2

Тема 6. Професійне самовизначення вчителя історії. Компетентності вчителя історії

Самовдосконалення. Самоменеджмент. Особистісте зростання історика як умова визнання його професіоналізму. Можливості особистісного росту і розвитку професійно значимих якостей в ході навчання історії. Виховання патріотизму.

Формування інтегральних, загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

Тема 7. Методологічні течії в сучасній історичній науці та їх роль у підготовці вчителя історії

Просопографічні дослідження. Макроісторія. Мікроісторія. Жіноча історія. Гендерні дослідження. Усна історія. Візуальна історія. Інтелектуальна історія. Публічна історія. Історія повсякденності. Сучасна українська «новістика». Локальні історичні дослідження.

Практичне знайомство з пошуковою роботою учнів. Організація роботи шкільного гуртка.

Тема 8. Професійна діяльність вчителя історії

Складники професійної майстерності, фаховість, права та обов'язки вчителя. Урок історії як основа патріотичного виховання учнів. Методика навчання та виховання. Зміст курсів історії України в школі: загальні засади. Періодизація української історії. Календарно-тематичне планування уроків історії. Підвищення кваліфікації вчителя. Мотивація учнів до вивчення історії.

Ознайомлення з програмою ЗНО.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах											
	денна форма					заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1												

Тема 1. Мистецтво бути вчителем історії	8	2	2			4	12	2				10
Тема 2. Історична освіта в Україні	10	2	2			6	10					10
Тема 3. Особливості підготовки сучасного вчителя історії	10	2	2			6	10					10
Тема 4. Інформаційна культура вчителя історії. Історичні джерела та їх науковий аналіз	10	2	2			6	12	2				10
Тема 5. Робота з історичною літературою як основа у підготовці вчителя історії	8	2	2			4	10					10
Разом за змістовим модулем 1	46	10	10			26	54	4				50
Змістовий модуль 2												
Тема 6. Професійне самовизначення вчителя історії. Компетентності вчителя історії	10	2	2			6	14		2			12
Методологічні течії в сучасній історичній науці та їх роль у підготовці вчителя історії	12	2	2			8	12		2			10
Тема 8. Професійна діяльність вчителя історії	10	2	4			4	10					10
Разом за змістовим модулем 2	10					10						
Залік	2											
Разом за змістовим модулем 1	42	6	8			26	36		4			32
Усього годин	90	16	18			56	90	4	4			82

6. Теми семінарських, практичних занять та лабораторних робіт та критерії оцінювання навчальних досягнень

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1	Мистецтво бути вчителем історії	2
2	Вища історична освіта в Україні	2
3	Особливості підготовки сучасного вчителя історії	2

4	Інформаційна культура вчителя історії. Історичні джерела та їх науковий аналіз	2
5	Робота з історичною літературою як основа у підготовці вчителя історії	2
6	Професійне самовизначення вчителя історії. Компетентності вчителя історії	2
7	Методологічні течії в сучасній історичній науці та їх роль у підготовці вчителя історії	2
8	Професійна діяльність вчителя історії	2

7. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання навчальних досягнень

№ з/п	Опрацювати значення основних термінів	Кількість годин
1	Дистанційна освіта, стейкхолдери, педагогічна академія, деканат, кафедра, класичний університет, навчальний план, нормативні навчальні дисципліни, вибіркові навчальні дисципліни, індивідуальна траєкторія студента, компетентності, бакалавр, магістр, наукова ступінь, вчене звання, вчитель, педагогічна майстерність	1
2	Історичне джерело, письмові, речові, етнографічні джерела, усна народна творчість, лінгвістичні джерела, фотодокументи, кінодокументи, фонодокументи, історичний факт, архів, архівний документ, архівний путівник. Спеціальні історичні дисципліни, джерелознавство, герменевтика, семіотика, реконструкція джерела, квантитативний аналіз, усна історія, мікроісторія, просопографія.	1
3	Плюралізм, гіпотеза, історіографія, українська історіографія, монографія, підручник, науковий журнал, науково-популярний журнал, навчально-методичний журнал, наукова стаття, автореферат, рецензія. Історичний факт, історизм, об'єктивність, об'єкт дослідження, предмет дослідження.	2
4	Історична бібліографія, ДСТУ, бібліографічний опис, бібліографічний показник, бібліографічний список, бібліографічний огляд, персональна бібліографія, краєзнавча бібліографія, країнознавча бібліографія Поточна бібліографія, ретроспективний пошук, при- книжкова і пристатейна бібліографія, бібліографічні покликання, наскрізні покликання, за текстові покликання	2
	Загалом	6

Тематика самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійний успіх вчителя.	5
2	Загальна і професійна культура педагога. Ділова етика.	5
3	«Перехрестний допит джерел». Р.Колінгвуд, М.Блок, сорбонські професори Лянглуа та Сеньобос.	5
4	Сучасні курси історії в школі.	5
5.	Візуальна історія під час навчальних занять.	5

6.	Організація роботи шкільного гуртка.	5
7.	Формування історичної свідомості в учнів.	5
8.	Періодизація української історії за шкільною програмою.	5
9.	Обсяг годин у кожному класі з історії України, всесвітньої.	3
10.	Пропедевтичний курс історії у 5 класі.	2
11.	Історія України як складова європейської історії.	3
12.	Зміст історичної освіти.	2
	Загалом	50

8. Індивідуальні навчально-дослідні завдання та критерії їх оцінювання

1. Завдання шкільних курсів історії.
2. Функціонування навчальних та краєзнавчих музеїв і їх роль в розвитку історичної науки.
3. Ефективні форми підвищення кваліфікації вчителя історії.
3. Особливості класифікації писемних джерел.
4. Дослідники козацтва.
5. Вчитель ХХІ ст.
6. Історична наука в Україні ХІХ – початку ХХ ст.
7. Проблематика візуальної історії.
8. Методологія просопографічних досліджень.
9. Самовиховання майбутнього вчителя.
10. Новаторський педагогічний досвід вчителів історії сучасності.
11. Компетентності сучасного вчителя історії.
12. Soft skills як основа кар'єрного росту вчителя.
13. Техніка ухвалення рішень вчителем.
14. Сучасна школа.
15. Міфи та фальсифікації в історії.
16. Мультикультурна взаємодія в історії.
17. Мультимедійність сучасних уроків історії.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Бали	Критерії оцінювання включають наступні вимоги:
14	<ul style="list-style-type: none"> - зміст викладеного матеріалу повністю відповідає темі і формі подачі, згідно вимог; - за глибиною і повнотою тема повністю розкрита; - студент в роботі дотримався термінологічної чіткості; - не порушена логіка викладу теоретичного матеріалу; - студент у роботі продемонстрував власний погляд на досліджувану проблему; - студент проявив навички самостійної роботи з науковою літературою, джерелами та передовим педагогічним досвідом; - робота має творчий характер; - робота має методичний характер; - студент у роботі зробив висновки та подав практичні рекомендації; - мова викладу грамотна, літературна; - у випадку усного захисту, студент демонструє уміння акцентувати увагу на головному у темі дослідження, виступає коротко, та обґрунтовано.
11-13	<ul style="list-style-type: none"> - дотримано всіх попередніх вимог, проте є незначні огріхи стилістичного характеру та недоліки у методичній складовій роботи; - робота зберігає творчий та прикладний характер.
8-10	<ul style="list-style-type: none"> - студент дотримався усіх необхідних вимог до написання ІНДЗ, робота виконана в цілому правильно, проте:

	<ul style="list-style-type: none"> - тема розкрита часткова; - при висвітленні окремих аспектів проблеми відсутні посилання на передовий педагогічний досвід з предмету; - у роботі відсутні висновки та практичні рекомендації.
5-7	<ul style="list-style-type: none"> - при написанні роботи студент послідовно виклав матеріал, але не використав передового педагогічного досвіду та методичної літератури; - робота не містить ґрунтовних висновків; - можуть бути незначні огріхи в оформленні ІНДЗ чи списку використаної літератури.
2-4	<ul style="list-style-type: none"> - студент виклав навчальний матеріал згідно теми ІНДЗ, проте вона розкрита не повно, не використано належної кількості спеціальної літератури; - робота не містить узагальнень; - робота позбавлена оригінальності та елементів творчості; - при написанні роботи студент допустив помилки дидактичного чи методичного характеру.
1	<ul style="list-style-type: none"> - зміст викладено матеріалу поверхово розкриває основні положення теми; - у роботі суттєві стилістичні помилки, порушена логіка викладу окремих аспектів проблеми; - використано лише окремі літературні джерела, що не розкривають суті досліджуваної проблеми; - не зроблено необхідних висновків та узагальнень.

9. Методи навчання

1. Лекції/ вебіари. Використання енерджайзерів.
2. Робота з енциклопедіями, довідковою літературою.
3. Проблемне навчання.
4. Робота з інформаційними ресурсами у мережі Інтернет.
5. Розвиваючі рольові ігри. Мікропроекти.

10. Методи контролю

1. Усне опитування.
2. Перевірка самостійної роботи. Опрацювання художньої літератури на історичну тематику.
3. Колоквіум.
4. Бесіда-опитування. Написання творчого есе.
5. Підсумковий контроль (підсумковий модуль).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні компетентності; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань продемонстровано на високому рівні.

4	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на теоретичні питання без власних висновків
3	Теоретичні питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками, не опрацьовано додаткових джерел.
2	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань не виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Студент не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу. Відсутнє розуміння основного змісту теми. Зробив несуттєве доповнення.
0	Відсутність на занятті

Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

90 -100 балів – **високий** рівень знань,
повне оволодіння програмовим матеріалом,
творчий виклад тем курсу, сформовані очікувані компетентності.

75 – 89 балів – **середній** рівень знань,
середнє оволодіння програмовим матеріалом,
аргументований виклад тем курсу, сформовані очікувані компетентності.

60 – 74 балів – **достатній** рівень знань,
достатнє оволодіння програмовим матеріалом,
репродуктивний виклад тем курсу, частково сформовані очікувані компетентності.

0 – 59 балів – **низький** рівень знань,
низький рівень оволодіння програмовим матеріалом, не володіння термінологією,
фрагментарний вклад тем курсу, сформовані деякі компетентності.

Шкала оцінювання за шкалою ECTS

За шкалою КОГПА	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	«відмінно»	A («відмінно»)
85-89	«добре»	B («дуже добре»)
75-84		C («добре»)
65-74	«задовільно»	D («задовільно»)
60-64		E («достатньо»)
35- 59	«незадовільно»	FX («незадовільно з можливістю повторного складання»)
1-34		F («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»)

12. Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма. Методичні вказівки до семінарських занять. Проспекти лекцій.

Завдання для колоквиуму та ІНДЗ. Завдання для підсумкового модуля.

13. Рекомендована література Основна

1. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. Київ: 2002. 360 с.
2. Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка /Пер. с англ. Москва: Издательство «Весь Мир», 2000. 296 с.
3. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ, 2007. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Yakovenko_Natalia/Vstup_do_istorii/
4. Скакальська І. Політико-соціальні виміри та етнокультурні трансформації української еліти Західної Волині 1921-1939 рр.: монографія. Тернопіль: Астон, 2013. 406 с.
5. Горохівський П. І. Спеціальні історичні дисципліни. Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/430224.pdf
6. Лисенко О. Історія повсякденності як галузь наукового знання. (Повсякденна історія війни: методологічні нотатки). Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-2464-02-3/4.pdf>
7. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посібник. К.: Академвидав, 2010. 200 с.
8. Нові перспективи історіописання. За редакцією Пітера Берка. К.: Ніка-Центр, 2004. 392 с.
9. Історія України від найдавніших часів до початку ХХ ст.: Запитання. Відповіді. Методичні рекомендації. / М.Г. Тараненко, Ф.Л. Левітас. Київ: Магістр-S, 2000. 160 с.
10. Студентський історико-педагогічний альманах. Випуск 2. Історія університетської освіти: виникнення, становлення і розвиток. Житомир, 2013.
11. Корона, або Спадщина Королівства Руського. За заг. ред. Л. Івшиної. Київ, 2017. 696 с.
12. Шевченко Ф. П. Історіографія – важлива історична дисципліна. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shevchenko_Fedir/Istoriografiiia_vazhlyva_istorychna_dystryplina.pdf?PHPSESSID=56d4823d7435fb239fd087845946c8cc
13. Зякун А. Українська історична наука 90-х років ХХ століття: пошук нових методологічних координат. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39516/25-Zyakun.pdf?sequence=1>
14. Яковенко Г. Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків, 2017.

Допоміжна:

1. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569-1999. Київ, 2017.
2. Рент О.П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Український історичний журнал. 1999. № 3. С. 3-22.
3. Онопрієнко В.І. Історія української науки ХІХ – ХХ століть. Київ: Либідь, 1998. 112 с.
4. Макарчук С. Писемні джерела з історії України: курс лекцій. Львів: Світ, 2000. 318 с.
5. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 566 с.
6. Нові підходи до історіописання / за ред. П.Берка; пер. з англ. Київ: Ніка-Центр, 2013. 368 с.
7. Шологон Л.І. Вступ до спеціальності: методичний посібник для студентів першого курсу спеціальності “Історія”. Івано-Франківськ: Плай, 2014. 32 с.
8. Зашкільняк Л. Методологія історії. Від давнини до сучасності / Леонід Зашкільняк. Львів: Львівський національний університет, 1999. 227 с.
9. Історичне джерелознавство. Підручник. Термінологічний словник Ред. Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. Київ: Либідь, 2002.
10. Доманська Єва Рятувальна історія. Ейдос. № 9. 2017. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi>

14. Інформаційні ресурси

1. Наукова періодика України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Сайт «Історична Волинь». URL: <http://istvolyn.info>

3. Історія та археологія. URL: <http://www.via.dp.ua/index.php/VIA/information/authors>
4. Український Інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>
5. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/>
6. Архів української періодики онлайн. URL: <https://libraria.ua/>
7. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/suspilstvo_a.php
8. Блог вчителя історії Геля А. О. URL: <http://historygel.blogspot.com/>
9. Громадський проєкт «ІКБЕЗ. Історичний фронт» <http://likbez.org.ua;>
10. Історична правда <https://istpravda.com.ua;>
11. Україна Incognita <http://incognita.day.kyiv.ua;>
12. Електронний архів українського визвольного руху <http://avr.org.ua>